

2025-04-10
S2025/00801**Socialdepartementet**Socialstyrelsen
106 30 Stockholm

Uppdrag till Socialstyrelsen om framtagande av riktvärden som underlag för en stärkt kompetensförsörjning av primärvården

Regeringens beslut

Regeringen ger Socialstyrelsen i uppdrag att utreda och lämna förslag på riktvärden för vissa yrkesgrupper i primärvården. Socialstyrelsen ska

- ta fram en baslinjemätning över antal tjänster för specialiseringstjänstgöring (ST) i allmänmedicin per region, samt nationella och regionala riktvärden för antal tjänster för specialiseringstjänstgöring (ST) i allmänmedicin, och
- ta fram riktvärden för distriktsköterskor, fysioterapeuter, arbetsterapeuter respektive psykologer i primärvården, utgående från analyser av vårdbehov. Primärvården är ett delat ansvar mellan kommun och region och riktvärden ska redovisas ur såväl ett nationellt perspektiv som ur huvudmännens perspektiv.

Socialstyrelsen ska när uppdraget utförs föra dialog med och inhämta kunskap och erfarenheter från Sveriges Kommuner och Regioner (SKR), kommuner och regioner, universitet och högskolor och andra berörda aktörer, däribland patient-, brukar- och anhörigorganisationer, professionsföreningar, företrädare för privata vårdgivare och berörda nationella programområden, däribland nationellt programområde primärvård och nationellt programområde psykisk hälsa.

Socialstyrelsen ska senast den 1 december 2025 lämna en delredovisning av uppdraget till Regeringskansliet (Socialdepartementet). I delredovisningen ska det ingå en baslinjemätning över antal tjänster för specialiseringstjänstgöring (ST) i allmänmedicin per region, samt nationella

och regionala riktvärden för antal tjänster för specialiseringstjänstgöring (ST) i allmänmedicin.

Socialstyrelsen ska senast den 31 maj 2026 lämna en slutredovisning av uppdraget till Regeringskansliet (Socialdepartementet). I slutredovisningen ska riktvärden för distriktsköterskor, fysioterapeuter, arbetsterapeuter och psykologer i primärvården ingå.

För uppdraget får Socialstyrelsen under 2025 använda 8 000 000 kronor. Av dessa medel ska 4 000 000 kronor redovisas mot det under utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg för budgetåret 2025 uppförda anslaget 1:6 Bidrag till folkhälsa och sjukvård, anslagsposten 38 Kvalitetshöjande insatser i hälso- och sjukvården och 4 000 000 kronor mot det under utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg för budgetåret 2025 uppförda anslaget 1:8 Bidrag till psykiatri, anslagsposten 3 Till Kammarkollegiets disposition.

Medlen betalas ut engångsvis efter rekvisition till Kammarkollegiet senast den 1 december 2025.

Medel som inte har använts för avsett ändamål ska återbetalas senast den 31 mars 2026 till Kammarkollegiet. Vid samma tidpunkt ska en ekonomisk redovisning av använda medel lämnas till Kammarkollegiet.

Redovisning, rekvisition och återbetalning ska hänvisa till diarienumret för detta beslut.

Ärendet

För att möta befintliga och framtida utmaningar och för att åstadkomma en samhällsekonomiskt effektiv och behovsanpassad hälso- och sjukvård pågår sedan flera år en omställning av hälso- och sjukvården till en god och nära vård. Målet med omställningen av hälso- och sjukvården är att patienten får en god, nära och samordnad vård som stärker hälsan. Målet är också att patienten är delaktig utifrån sina förutsättningar och preferenser och att en effektivare användning av hälso- och sjukvårdens resurser ska kunna uppnås (prop. 2019/20:164).

I budgetpropositionen för 2025 (prop. 2024/25:1 utg.omr. 9 avsnitt 3.5) slås det fast att omställningen av hälso- och sjukvården mot en god och nära vård där primärvården utgör en större andel av hälso- och sjukvården ska

fortsätta. Arbetet behöver fortsätta för att säkra kompetensförsörjningen, öka tillgängligheten till primärvården i hela landet och stärka det hälsofrämjande, förebyggande och rehabiliterande arbetet i hälso- och sjukvården.

Personalen är hälso- och sjukvårdens viktigaste resurs och en väl fungerande kompetensförsörjning är en förutsättning för en utbyggd primärvård och en ökad vårdkapacitet i systemet som helhet. Primärvården står inför stora utmaningar med kompetensförsörjningen. Enligt en rapport från 2022 angav 19 av 21 regioner att tillgången på specialisläkare i allmänmedicin, sjuksköterskor, distriktssköterskor, psykologer, fysioterapeuter, dietister och arbetsterapeuter inom primärvården inte nådde upp till behovet (Kompetensförsörjning inom primärvården, delrapport 2022). I Socialstyrelsens arbetsmarknadsenkät 2021 uppgav ca 70 procent av de svarande kommunerna att de hade brist på sjuksköterskor, 60 procent angav att de hade brist på fysioterapeuter och ca 50 procent rapporterade att de hade brist på arbetsterapeuter. Av de kommuner som hade specialistsjuksköterskor rapporterade ca 80 procent om personalbrist.

Regeringen har under senare år genomfört flera insatser för att stödja huvudmännen i arbetet med att skapa en ändamålsenlig kompetensförsörjning i primärvården. Socialstyrelsen har bl.a. haft i uppdrag att utforma ett nationellt stöd för lämplig fördelning av patientansvar på funktionen fast läkarkontakt (S2019/03056 och S2020/03319). Som en del av det arbetet har Socialstyrelsen utarbetat ett riktvärde för antalet invånare som en läkare som arbetar i primärvården kan vara fast läkarkontakt för. Riktvärdet är 1 100 invånare per specialist i primärvården och 550 invånare per läkare i specialisttjänstgöring (ST) i allmänmedicin, i mitten av sin specialistutbildning.

Socialstyrelsen och Nationella vårdkompetensrådet har även haft i uppdrag att ta fram förslag som syftar till att stärka medarbetarna och säkra den framtida kompetensförsörjningen inom primärvården. I uppdraget ingick bl.a. att lämna ett planeringsunderlag och rekommendationer för dimensionering av läkarnas specialiseringstjänstgöring och specialister i allmänmedicin på nationell och regional nivå. Uppdraget slutredovisades i november 2022. Vidare har Socialstyrelsen ett pågående uppdrag att utveckla och presentera statistik avseende hälso- och sjukvårdspersonal verksam inom

primärvården (S2022/03179). Uppdraget ska slutredovisas senast den 31 mars 2026.

Närmre om uppdraget

Av Tidöavtalet, som är en överenskommelse mellan Sverigedemokraterna, Moderaterna, Kristdemokraterna och Liberalerna, framgår att en omfattande utbyggnad av primärvård ska ske så att en större andel av hälso- och sjukvården utgörs av primärvård. Det uppnås bl.a. genom fler specialister i allmänmedicin och, distriktssköterskor, arbetsterapeuter och fysioterapeuter. Av budgetpropositionen för 2025 (prop. 2024/25:1) framgår vidare att regeringen ska genomföra en riktad satsning på primärvårdens och första linjens arbete med psykisk hälsa i syfte att skapa förutsättningar för att primärvårdsnivån ska vara första ingång vid psykisk ohälsa, för såväl barn och unga som vuxna.

Bristande underlag för att på ett adekvat sätt beskriva behovet av olika yrkesgrupper och planera för såväl framtida rekryterings- som utbildningsbehov utgör ett hinder för att utveckla ändamålsenliga kompetensförsörjningsplaner. Regeringen har i budgetpropositionen för 2025 slagit fast att det nationella åtagandet för hälso- och sjukvårdens kompetensförsörjning behöver stärkas, vårdkapaciteten behöver öka och vårdköerna kortas. Mot denna bakgrund får Socialstyrelsen i uppdrag att

- ta fram en baslinjemätning över antal tjänster för specialiseringstjänstgöring (ST) i allmänmedicin per region, samt nationella och regionala riktvärden för antal tjänster för specialiseringstjänstgöring (ST) i allmänmedicin, och
- ta fram riktvärden för distriktssköterska, fysioterapeut, arbetsterapeut respektive psykolog i primärvården, utgående från analyser av vårdbehov. Primärvården är ett delat ansvar mellan kommun och region och riktvärden ska redovisas ur såväl ett nationellt perspektiv som ur huvudmännens perspektiv.

I arbetet med framtagandet av riktvärden ska beaktas att flera olika faktorer påverkar förutsättningarna för att man som legitimerad hälso- och sjukvårdspersonal inom ett visst yrke i primärvården ska ha förutsättningar att ge en god vård, däribland teamsammansättningen, geografi samt vårdbehoven hos patienterna man möter.

Riktvärdena förväntas bidra till bättre förutsättningar för en fungerande kompetensförsörjning i primärvården, och därigenom även till såväl stärkt patientsäkerhet som en bättre arbetsmiljö. Vidare förväntas riktvärdena skapa en gemensam målbild och ökad tydlighet gällande personalbehovet i såväl olika regioner som i riket som helhet. Därigenom väntas riktvärdena i förlängningen leda till en ökad samhällsekonomisk effektivitet i hälso- och sjukvården, vilket bör beaktas i arbetet med framttagandet.

Regeringen beräknar att avsätta ytterligare medel under 2026 för genomförandet av uppdraget, under förutsättning att riksdagen anvisat medel för de aktuella anslagen.

På regeringens vägnar

Acko Ankarberg Johansson

Louise A Andersson

Kopia till

Finansdepartementet/BA
Kammarkollegiet
Sveriges Kommuner och regioner